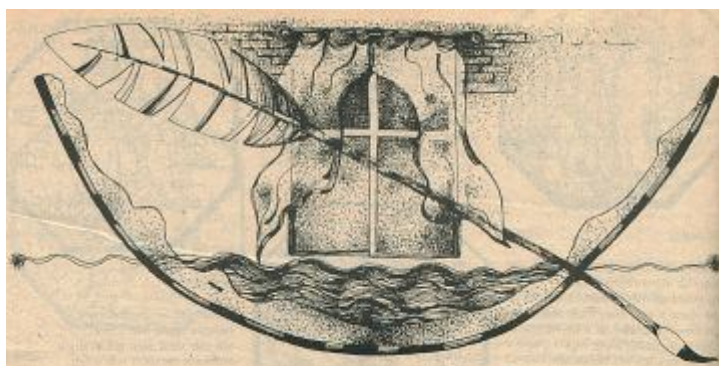

Lőrincz L. László
Földiekkel játszó...

A poéta a lugas alatt ült és káromkodott. A kiborult tintatartóból kifolyt tinta végigömlött az asztalon, rácsöpögött kitérdesett, kopott nadrágjára, hanyagul füre hajított zsinóros süvegére, lyukas talpú csizmájára.

“A kutya úristenit neki!” — fohászzkodott, és lehajolt, hogy letépjen egy fücsomót, amellyel rendbe teheti az asztalt. Sokáig elpiszmozgott a rendrakással, sőt még a pennáját is meghegyezte. Aztán ismét csak tenyerébe hajtotta a fejét, éppen úgy, mint korábban, mielőtt elnyomta volna az álom. Pihentette a fejét, és már csak befelé káromkodott.

“Mindenható Atyaisten! — háborgott magában elkeseredetten. — Miért róttad rám ezt a gyalázatos penitenciát? Ha már azt nem írhatom, amit akarok, mert hiszen senki emberfia ki nem nyomtatja a verseimet, legfennebb a szoknya alá nyúlkalósakat, abból meg aligha vagyon egy tucatnál több, miért nem valami rendesebb emberek fordulnak hozzám, hogy szedjem rímbe gyarlóságaikat, születésnap-i részegeskedésükhöz? Miért éppen Gyulai-Nagy János atyámfia felesége kívánja, hogy szeretett uráról, erről a nagyra nőtt pondróról verseljek neki. Miért, miért?”

Dühösen kinyújtotta a kezét, és megmarkolta az asztal végére állított ónkupát. Nyelt néhányat a savanyú borból, aztán undorral megrázkódott.

Még ez is! Sejtette ugyan, hogy Gyulai-Nagy nem a legjobb borával traktálja a hozzá hasonló bérmunkásokat, de ez a löre mindenen túltesz! — Szerencséje, hogy a télen hirtelen jött köhögése elmúlt tavasz érkezévével, mert ez a savanyú húgy a halálba köhögtetné...

Megrázkódott, és a türelmesen heverő pennára meredt.

“Tollam, tollam, tollacska... Fehér hátú kismacska...”

Hogy a rosseb essen belém, most is marhaságokon jár az eszem, amikor legkevesebb fertályóra múlva kisompolyog Gyulai-Nagyné, és kíváncsian a pofámba bámul, hogy mifajta rímeket férceltem össze a holnap esti lakomára... Ahova persze engem, aki az est fénypontjának ígérkező költeményt írtam, eszük ágában sincs meghívni... — morfondírozott a poéta, és megsimogatta a pennát. — Hej, a ló rúgjon meg, mi a fenét csináljak veled, mi? Ha varázspenna lennél, nekiállnál, és megírnád helyettem ezt a... nem is tudom, mit. Atyaisten, hiszen mindjárt vége a fertályórának!... Legalább két vagy három sorhoz segíts hozzá, a többit majd csak összekalapálom valahogy magam is! Csak az eleje!... Uramisten, de nehéz is elkezdni egy verset... Még akkor is, ha nem is vers, csak egy hordócska közepes bor ára.”

Behunyta a szemét, megvakarta orra tövét, sóhajtott, és szemét kinyitva írni kezdett.

Jó Gyulai-Nagy uramat az Isten segítse,
Tartsa minden jóval felséges kedvében.

kitette a pontot, aztán elröhintette magát. Mennyei Atyám az égben! Mióta csak írni lehet ezen a nyelven, és poéták lófrálnak szerte az országban, akik halált megvető bátorsággal forgatják a pennát, ennél ocsmányabb két sort még aligha írtak le ténként papírosra. Még Balogh Menyus se, pedig annak a tákolmányaival patkányt lehetne irtani. Legszívesebben összetépte volna a papírt, és

megette volna kínjában, de tudta, hogy Gyulai-Nagyné gondosan megszámlolta az árkusokat, és erősen számon kérné rajta, ha egy is feleslegesen elpazarlódna belőlük.

Még egyszer elolvasta a két sort, aztán felderült keskeny, sápadt, lekonyult bajuszú ábrázata. Mi lenne, ha harmadik sorként azt írná oda, hogy:

Dugjon seprőnyelet nagy, kövér seggébe!

Vihogott, és szörnyű kísértést érzett, hogy meg is tegye, amit elgondolt Csak hát az árkus papír...

Szomorúan letett a tervéről, és csalódottan körmölte le a harmadik sort:

Adjon egészséget száz és még tíz évig...

Dühösen az asztalra vágta a pennát, és néhány korttyal megerősítette a lelkét. A rosseb essen belé!

Ennél még az is felemelőbb munka volt, amikor Curgón egy sereg nevetlen nebulót eresztettek a nyakába. Azokkal legalább métázni lehetett, ha okulni nem is akartak. Igencsak megdolgoztatták azért a pár forintért, de legalább növekedett az egészsége a sok mozgástól.

Hirtelen egy kövérkés, pirospozsgás női arc bukkant fel előtte. Ijedten felkapta a kezét, hogy elhessen a látomást.

“Más se hiányzik, mint hogy te is előgyere! — morogta, és letörölte az orvul előlopakodott izzadságcseppeket a homlokáról. — Hogy te is a szívemet facsargassad. Mi végre? Eltemettelek a lelkem mélyén, nyugodjál békében! Igaz, hogy versezetet írhatnék rólad, hiszen ha rád gondolok, minden zenél bennem, de mi lenne belőle? Semmi. Annyi pénzem nincs, hogy kinyomtassam, ha meg csak egy árkusra írom, elviszi a szél... Hiszen ember sincs széles e hazában, aki figyelmezzen rám! Nagy marha az is, aki poétává lesz ebben az országban!”

Bólintott, és nagyot húzott a cinkupából. Gyerünk! Három sor már megvan... Ha százig felviszi, nem lesz semmi baj. Száztól kétszázig megforgatja az első száz sort, azon túl meg már édes mindegy, hiszen az ünnepségen kétszázig sem jutnak el. Már százon túl belefojtják a szót a felolvasóba. Még szerencse, hogy nem őt hívták orátornak!

Belemártotta a pennát a téntartóba, amikor egyszerre csak feltámadt a szél. Hirtelen csapott le rá, mintha garaboncás érkezett volna fekete köpenyében tekergőzve. Az árkusok megemelkedtek, és elrejtöztek a bokrok alá. A lugas levelei lebegtek, mint ünnepi zászlócskák: földre hajított süvegén hajladozott a toll, mintha Göczei uram gebéjére pattant volna, és most ott vágatna a Nagyerdőn. Ami ezután történt, olyan volt, mint egy álom. Sőt az is volt — ebben a poéta pillanatig sem kételkedett. Mert ahogy elbóbiskolt, és álmában felnézett a feje fölé, egy óriási ezüsttányért látott lebegni a diófa magasában. S csodák csodájára a tányéron ablak is volt, amelyen át lenézett rá a várkisasszony. Szőke volt, szeplős és sápadt képű, mint a várkisasszonyok általában. Leginkább persze a német várkisasszonyok.

A poéta meg akarta emelni a süvegét, de nem mozdult a keze. Mint ahogy álmában a lába sem szokott mozdulni, amikor ritkán bőséges vacsorái után vadkanok kergették árkon-bokron át.

A várkisasszony feje mellett felbukkant egy másik fej is, ami némiképp megzavarta a poétát. Szakállas öregember volt a várlakó, mogorva képű, hasonlatos Gyulai-Nagy uramhoz. Kiáltott valamit a lánynak, mozgott a szája, de a poéta nem hallotta, hogy mit.

A lány kihajolt az ablakon, és a poéta ámulva látta, hogy a várúr leánya egészen valószínűtlen ruhába van öltözve, ha egyáltalán ruha az, ami a testét takarja. Fehér lepel volt, óriási, piros pöttyökkel! Mint a komédiásokon, akik régi tragédiákat játszanak a színeken, csak hogy azok római tógáiról hiányoznak a pöttyök.

Ennyi minden szaladt át a poéta fején, miközben még mindig süvege után kaparászott. Úgy gondolta, akárki is, de meg kell süvegelnie a lányt. Éppen elérte a fácántoll végét, amikor a lány kezében megcsillant valami. Fekete, lapos tárgy, s az ablakon kihajolva a poéta elé ejtette az asztalra.

A poéta végre elérte a süvegét, felemelte és meglengette. Akkorra azonban az ezüsttányér már nem volt sehol. A fák levelei mozdulatlanul álltak, mintha az elmúlt heti vihar óta meg sem moccantak volna.

A poéta felemelte a kezét, és megdörzsölte a szemét.

Uramisten! Még kilencvenhét verssor, aztán a variációk!... Kiitta a maradék bort a kupából, és szabad kezével adott egy mérsékletes pofont magának, hogy egészen felébredjen. Mit szólna, vajh,

Gyulai-Nagy uram, ha a születésnapjára költeményébe beleszóné egy várúrnó és szakállas apja történetét, akik egy óriási ezüstitányérban laknak, mely Gyulai-Nagy uram diófája felett lebeg. Megrázta a fejét, és villámsújtottan dermedt jéggé, amikor tekintete az asztalon heverő lapos, sötét tárgyra esett. Uramisten! Hiszen ez a valami volt a pöttyös ruhás várúrnó kezében!

Belecsípett a karjába, és amikor konstataálta, hogy vagy ébren van, vagy igen mélyen alszik, igyekezővén nem rápillantani az ismeretlen tárgyra, földre ereszkedett, megkereste a nagy fűcsomó alá rejtett kulacsát, teletöltötte belőle a kupát, és a csikóbőrös jószágot visszadugta a fűcsomó alá. Behunyta szemmel itta a bort, lassan, annyi ideig, ameddig egy veréb lenyom a fiókája torkán egy jókora kukacot, aztán kinyitotta a szemét.

A sötét valami mozdulatlanul hevert pennája mellett az asztalon.

A poeta mereven nézte, és annyi ereje sem volt, hogy elszaladjon. “Két eset lehetséges — gondolta magában, és meg is rettent tőle, hogy mennyire tisztán tud gondolkozni, pedig a szíve úgy kalimpált, mint a kolomp a tehén nyakán —, az egyik, hogy az ördög incselkedik vele, a másik pedig, hogy a sok ivástól olyasmiket lát, amik nincsenek is ott, ahol látni véli őket... Vegyük mindjárt az elsőt, az ördögöt. — Beleszimatolt a levegőbe, de nem érzett kénközszagot — Lehet, hogy az ördög késértett meg leány alakjában? De miféle késértés lenne ez? Nem mutogatta semmijét, csak állt az ablakban, és nézett. Bár ki tudja, mifene ez itt az asztalon. Inkább az a szakállas, talán az lehetett az ördög!... Pápista dolog ez, hogy a fene vigye el őket! A népet riogatni a pápista papok szokták. Ami pedig a látomásokat illeti, igaz, hogy Balázsfának, a csurgói segédnótáriusnak gyakorta futkosták mindenféle fertelmes állatok: egerek, patkányok az orra előtt a sok ivástól, amik persze a valóságban nem léteztek, de még soha nem hallotta, hogy ilyen fekete, lapos valamik is futkároztak volna. Arról nem is beszélve, hogy ő mértékkel fogyasztja a bort; az a néhány kulacsocska napjában éppen csak a beleit tartja rendben.”

Megbabonázva nézte a lapos valamit, aztán ismeretlen vonzásnak engedve, feléje nyújtotta a kezét. Mielőtt felmérhette volna, hogy mit is tesz, a valami már ott volt a kezében, és hagyta simogatni magát.

Mert a valamit simogatni kellett. Selymes volt a háta és a hasa, mint a menyét szőre, vagy még annál is finomabb. A poeta nem tudta elképzelni, hogy ilyen állatok is létezzenek, ilyen selymes szőrrel. Addig simogatta, amíg csak észre nem vette az arányló betűket a selyemszálak között. Ijedten visszarántotta a kezét, mire a valami kinyílt. A poeta kitértette a száját, hogy felkiáltson, de a csodálkozás torkába fojtotta a hangot. A kinyílt könyv lapjáról egy verszet nézett fel rá, olyan, amilyeneket ő szokott írni jókedvéből, vagy bánatából, vagy kötelességből, ha lenne olyan ostoba, hogy versnek nevezné azt a néhány sor hányadékat, amit az előbb odarakott a papírra.

Közel hajolt a könyvhöz, és kíváncsian hunyorgott rövidlátó szemével. Megszaglászta; beszívta furcsa, erős illatát, aztán óvatosan megérintette. Nicsak! Valódi könyv... habár másképpen néz ki, mint a megszokott könyvek. Rosszabbul is és jobban is egyszerre. A betűi is mások és a fedele is. Úgy érezte magát, mint amikor Halason jártában arra erőltették, hogy húzzon bő gatyát. Egyszerre érezte magát férfiembernek és asszonynak is. Mintha nadrág és szoknya is lett volna rajta. Ez is: mintha könyv is lenne meg nem is.

Óvatosan a puha borítóhoz értette az ujját, és megsimogatta. Lehet, hogy a hollandusok csinálták. Azoktól kitélik minden ravaszság. A deákok, akik arra jártak, mesélték, hogy kiszárítják a tengert, és a száraz fenéken laknak. A piktorok meg olyan képeket pingálnak, hogy a férfiembernek elreped tőle a nadrágja. Kövér, hollandus asszonyságok, a ruha meg csak imitt-amott takar valamit belőlük. Biztosan a hollandusok mesterkedtek ki valamit a könyvnyomtató műhelyeikben, azok csinálták ezt az az-is-meg-nem-is könyvet. Lehet, hogy a szőke leány is hollandus volt? Talán idekeveredett valahogyan a tenger alól; egy nagy hullám idedobta, vagy micsoda?...

— Elment az eszem! — törölte meg a homlokát. — Hogyan kerülhetett volna egy hollandus hajó Gyulai-Nagy uram diófájának a tetejére?

Kikotorta a fűcsomó alól a kulacsot, de a maradékat már nem öntötte ónkupába. Ivott egy alaposat, aztán ledobta az üres csikóbőröst a lába mellé. Fogta a könyvet, és maga felé húzta. A könyv a rántástói becsukódott, majd amikor már ott feküdt az orra előtt, ismét kinyílt.

A poeta találmra olvasni kezdte a sorokat.

A rakodópart alsó kövén ültem,
néztem, hogy úszik el a dinnyehéj.
Alig hallottam, sorsomba merülten,
hogy fecseg a felszín, hallgat a mély.
Mintha szivemből folyt volna tova,
zavaros, bölcs, és nagy volt a Duna.

A poéta úgy érezte, mintha megütötték volna. Mintha saját szavait hallotta volna sűrű ködön át. Mintha saját megíratlan versét olvasta volna a soha nem látott papírról.

Észre sem vette, hogy a könyv becsukódik, és mint rémült kisgyerek, aki kileste a felnőttek titkait, mozdulatlaná dermed.

A poéta ekkor már nem látta a könyvet. Magát látta Komaromban szegényen, éhesen, szomjasán, rongyos malaclopó köpenyében. Egész éjszakáját egy ablak alatt töltötte, várva, hogy csak egy pillanatra, egyetlen szempillantásra fellobbanjon mögötte egy biztató fénysugár.

Az ablak azonban sötétben, ellenségesen hallgatott.

A hajnal büszke fényei verték a fákat, amikor kialvatlanul, feneketlen kétségbeeséssel a lelkében kitántorgott a Dunához. Tudta, hogy soha többé nincs keresnivalója az alatt az ablak alatt, ő már másé, és bár tudatta vele, hogy ott tölti az éjszakát a kertben, egy picinyke jellel sem mutatta, hogy érez valamit iránta. Az egyre inkább melegítő napsugarak ellenére is úgy érezte, hogy jég van a lelkében, és nem is olvad fel soha többé.

Később, nem emlékezett rá pontosan, hogyan is történt, a folyónál találta magát. Lecsüccsent a zöld fűvel borított partra, és üres tekintettel a vízbe bámult. Esze ágában sem volt beleölni magát, mégis nagyon úgy nézett ki a dolog, mintha az lett volna a szándéka.

Alighanem ezt érezhette az a két, nagy bajuszú atyafi is, akik később telepedtek melléje. Utólag visszagondolva, látta is őket, amint egyikük, hatalmas dinnyét cipelve a hóna alatt, helyet foglalt nem messzire tőle, de akkor még nem tudatosult benne a dolog: minden porcikáját betöltötte a határtalan kétségbeesés.

Arra riadt, hogy az egyik, a nagyobb bajuszú, hosszú pengéjű kése végén jókora szelet dinnyét nyújt feléje.

— Ha meg nem sérteném, instálom, jut a fiatalúrnak is. Mire feleszmélt, már a dinnyét ette, és békésen tűrte, hogy az édes lé végigcsorogjon az állán, le a malaclopójára. Érezte, hogy a dinnye visszaadja életkedvét, amelyről pedig azt hitte, hogy nem tér vissza soha többé. Gépiesen válaszolgatott a két atyafi kérdésére, és maga is kérdéseket tett fel nekik. Megtudta, hogy egy Bácskából jött hajón szolgálnak, búzáat hoztak Komáromba, és pár krajcárért vették a dinnyét a piacon. Bizonyára el is búcsúzott tőlük, de a búcsúszavakra nem tudott visszaemlékezni. Amikor egészen magához tért, egyedül ült a víz partján, kezében a hajó formájúra kivájt, üres dinnyehéjjal. Óvatosan a víz fölé hajolt, és beleeresztette a dinnyehéjhajót a Dunába. A zöld hajótest ott forgott-keringett néhány karnyújtásnyira tőle, amíg csak el nem ragadta az ár.

Hosszan, szemét erőltetve bámult utána, és igyekezett megvívni a fejében támadt ezerféle gondolattal. Hallotta az apró hullámok csacsogását, amint megtörtek a part fövényén, s a folyó közepén áramló óriási hullámok moraját is hallani vélte. Úgy érezte, mintha minden érzés, amely a lelkében lakik, zúgó, morajló hullámverés lenne, melyet elnyom a millió kis hullám ostoba csacsogása. Aztán meg arra gondolt, mintha a víz, a hatalmas folyó a saját testéből eredne; ő táplálná, s ahogy a dinnyehéjat messzire ragadja, úgy viszi el a szerelmét, vágyait, reményeit az ismeretlenbe, mindörökre.

Felállt, leporolta a ruháját, és biztos volt benne, ha lenne tintája, pennája és árkusa, olyan szép verset tudna kanyarítani, amelyet még nem írt poéta ezen a világon, mióta csak Isten megtanította az embert költeményt írni. Megírná, hogy az élet csak dinnyehéj, amely egy hatalmas folyam hullámai között lebeg: hogy ez a folyam mi vagyunk, esendő és gyarló emberek, érzéseinkkel, vágyainkkal... Aztán csak legyintett, és nagyot rúgott egy kőbe. Honnan vegyen árkust, amikor cipóra se futja? Ha akkor, a kaposi farsangi bálon, elvette volna valamely facér vénkisasszonyt, libacomball tömhetné ki a gyomrát, nem dinnyével — gondolta és ingerülten hátat fordított a Dunának.

Idáig jutott, amikor feje felett ismét lengedezni kezdtek a levelek. Ijedten pillantott az égre, és elszorult a torka attól, amit látott: az ezüstszínű, óriási tányér ismét ott lebegett a diófa felett, s nyitott ablakán át lenézett rá a pöttyös ruhás lány. Most azonban korántsem volt olyan mosolygós az arca, mint előbb, ellenkezőleg, mintha félelem csillogott volna a szemében.

A poéta minden bátorságát összeszedve, felemelte a süvegét, és a lány felé intett.

A fiatal, szőke hajú legény nyilván az ezüstitányér másik oldalán mászott ki egy másik ablakon, mert csak akkor vette észre, amikor már ott állt vele szemben az asztal végén. Barátságosan mosolygott rá, s a poétának az volt az érzése, azért mosolyog, mert nem akarja megijeszteni.

A csillogó ruhás, deli legény megkönnyebbült sóhajjal nyújtotta ki a kezét, és kaparintotta meg az asztalon heverő könyvet. Villámgyors mozdulattal eltüntette, aztán elégedetten és egyszersmind kíváncsian a poéta felé biccentett.

— Sajnálom. Nem történt semmi... Sajnálom.

A poéta ellátottá a száját, és dermedten figyelte, ahogy az ezüstitányér beleolvad a semmibe.

Szempillantás alatt tűnt el; gyorsabban, mint a szivárvány vagy a délibáb.

A poéta az asztalra meredt. A könyv nem volt sehol.

Tenyérébe hajtotta a fejét, és hosszú percekig mozdulatlanul ült, behunyt szemmel. Egész élete végigfutott a szeme előtt, mintha a deákoktól hallott laterna magicát látta volna festett képeivel.

Látta magát kisgyerekeknek, látta deáknak, tanítónak, poétának. Aztán azt is látta, ahogy az árkusok fölé görnyed, és megpróbál valamit összefirkálni nyomorult néhány krajcárért és kis hordó borért Gyulai-Nagy uram születésnapjára. Sosem érzett izgalom járta át a lelkét, s arra kényszerítette, hogy arra a néhány sorra gondoljon, amit abban az ismeretlen, talán hollandusok nyomta könyvben olvasott. Feltűnt előtte a Duna, a dinnyét ajándékozó atyafiak, a csacsogó hullámok, és ő... ő... aki nem gyűjtött fényt az ablakban.

Vadul a penna után kapott, belevágta a téntába, és új árkusba kezdett, nem törődve vele, hogy Gyulai-Nagy asszonyság megrója pazarlásáért.

Meglendült a keze, szinte öntudatlanul írta a sorokat:

Földiekkel játszó

Égi tünemény ...

Észre sem vette, hogy az alkonyi égen kigyulladnak a csillagok.